

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ΄ ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 28 ΜΑΪΟΥ 2008
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

1. Η Μικρασιατική καταστροφή, η πυρπόληση της Σμύρνης, αποτελεί το σκηνικό του έργου. Στο προσκήνιο βρίσκονται τα τραυματικά βιώματα των απλών πολεμιστών και των χριστιανών κατοίκων – προσφύγων της Μικράς Ασίας. Όσον αφορά στο ακριβές έτος, αφήνεται να εννοηθεί ότι η περιπέτεια του αιχμαλώτου άρχισε τον Αύγουστο του 1922, λίγο πριν από την καταστροφή της Σμύρνης (Σεπτέμβριος 1922). Συγκεκριμένα, τα σημεία του κειμένου που επιβεβαιώνουν το ιστορικό αυτό γεγονός είναι όταν ο αφηγητής στην αρχή του κειμένου αναφέρει «Στην καταστροφή της Σμύρνης, βρέθηκα με τους γονιούς μου στο λιμάνι, στην Πούντα». Η Πούντα ήταν παραλιακή συνοικία της Σμύρνης, όπου κατέφυγαν πολλοί Έλληνες ελπίζοντας πως θα επιβιβάστούν σε πλοία για να σωθούν. Ένα ακόμη σημείο αποτελεί το «πιάστηκα μαζί με άλλους», γιατί ανατρέχουμε στο γεγονός της σύλληψης στρατιών των Ελλήνων από τις Τουρκικές Αρχές, τους οποίους έστειλαν για εργασία στην τουρκική ύπαιθρο(τάγματα εργασίας).
Η φράση επίσης «μας χώρισαν από τους πολίτες» δείχνει ότι ο αφηγητής ήταν στρατιώτης, που είχε επιστρατεύσει ο ελληνικός στρατός κατοχής το 1920/1922.
2. Το πιο χαρακτηριστικό και εντυπωσιακό γνώρισμα του ύφους του έργου είναι α) η λιτότητα και η απλότητά του, που διακρίνεται από την αρχή, καθώς τα επίθετα είναι πολύ λίγα και δε δίνονται πολλές ιδιότητες, ποιότητες, γνωρίσματα των πραγμάτων και των καταστάσεων («δημόσιο δρόμο», «παλιές μάχαιρες»). Το ύφος μπορεί παράλληλα να χαρακτηριστεί β) ως γοργό και πυκνό. Τα γνωρίσματα αυτά τα δίνουν ο μικροπερίοδος λόγος («Μεσημέρι πιάστηκα μαζί με άλλους.», «Ο λοχαγός μεταχαιρέτησε»). Βασικό χαρακτηριστικό του ύφους μπορεί να είναι γ) η παραστατικότητα και η ζωηρότητά του, αφού παρατηρείται η χρήση δραματικού ενεστώτα («Σαν έρχονται, μας λέει, και σας φωνάζουν... », «Ο λοχαγός εδώ! ξαναφωνάζει»). Τέλος, θα μπορούσε να τονιστεί ότι η πρωτοπρόσωπη αφήγηση, τόσο σε ενικό όσο και σε πληθυντικό, δίνει στο λόγο αμεσότητα (δ) («βρέθηκα», «φτάσαμε»).

3. Μέσα στον κατατρεγμό, στις απειλές και στους εξευτελισμούς, δεν έλειψαν και οι αναλαμπές συμπόνιας και ανθρωπιάς μερικών Τούρκων, των οποίων η στάση λειτούργησε ως αχτίδα παρηγοριάς και ανακούφισης των αιχμαλώτων. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, εντοπίζεται ένας γραμματικός, που από το πρώτο κιόλας βράδυ, έδωσε στους αιχμαλώτους μια συμβουλή, σωτήρια, ιδιαίτερα όταν κινδύνεψαν από τον εφέ. Ένα δεύτερο παρόμοιο περιστατικό υπήρξε αυτό με τον χαβούζη, ο οποίος επτέπληξε τον επικεφαλής αξιωματικό για τη συμπεριφορά του προς τους αιχμαλώτους, επικαλούμενος τη θρησκευτική δεοντολογία και τους ηθικούς κανόνες.
4. Ανάλογη με τη συμπεριφορά των φρουρών είναι αυτή των πολιτών. Ο όχλος περιμένει τους αιχμαλώτους σε διάφορα σημεία της πορείας τους, για να τους προπηλακίσει, κραδαίνοντας απειλητικά ρόπαλα και μαχαίρια ή εκτοξεύοντας διάφορα αντικείμενα. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, το πλήθος πετούσε τραπέζια και καρέκλες στους στρατιώτες, αλλά και οι «Φράγγοι», οι Δυτικοευρωπαίοι, των οποίων τα πλοία ναυλοχούσαν στο λιμάνι της Σμύρνης, κρατούσαν ανθελληνική και αδυσώπητη στάση απέναντι στους πρόσφυγες, που προσπαθούσαν απεγνωσμένα να φύγουν από τη Σμύρνη, για να γλιτώσουν.
Τα δεινοπαθήματα, βέβαια, των αιχμαλώτων συνάγονται από τη συμπεριφορά αυτή και ο αντίκτυπός τους είναι τόσο σωματικός, όσο και ψυχικός και ηθικός. Η στέρση της ελευθερίας με την αιχμαλωσία, είναι το μικρότερο κακό μπροστά στην άσκηση σωματικής βίας. Όμως η εξευτελιστική συμπεριφορά με τις απειλές και τους διασυρμούς αποτελούν πηγές ψυχικής δοκιμασίας, καθώς ευτελίζεται η ανθρώπινη υπόσταση και διασύρεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια.
5. Ήδη από την πρώτη κιόλας σειρά του αποσπάσματος από τα Ματωμένα Χώματα υπάρχουν ομοιότητες με την Ιστορία ενός αιχμαλώτου. Καταρχήν, και στα δύο γίνεται λόγος για το γεγονός ότι οι αιχμάλωτοι στρατιώτες εντάχθηκαν σε μια «φάλαγγα δύο χιλιάδων αντρών», και μάλιστα αυτό λέγεται και με τις ίδιες σχεδόν λέξεις και στο ένα και στο άλλο. Φυσικά, η έννοια της «αιχμαλωσίας» υφίσταται και το ίδιο και ο προορισμός των αιχμαλώτων, η «Μαγνησία». Και στα δύο αποσπάσματα επίσης γίνεται λόγος για το φόβο των Ελλήνων πως θα τους σκοτώσουν και βέβαια και για την επιβεβαίωση του φόβου αυτού («Υποψιαστήκαμε...θα μας ξεκανουνε» και «Και τους σκότωσαν»

από τη μια, «τους καθάριζαν» από την άλλη). Η αντίδραση του πλήθους έτσι όπως αυτό παρουσιάζεται στο απόσπασμα της Δ. Σωτηρίου, με την εκτόξευση αντικειμένων πάνω στους στρατιώτες είναι ανάλογη της περιγραφής στο απόσπασμα του Δούκα («πετούσαν μπουκάλες και δοχεία» και «τραπέζια, καρέκλες...πετούσαν απ' όλες τις μεριές») αλλά και η ψυχική οδύνη που οι Έλληνες αισθάνθηκαν εξαιτίας του εξευτελισμού τους από τους φρουρούς («οι ίδιοι οι φύλακες τους λέγανε ειρωνικά» και «έφυγαν βλαστημώντας») αποτελεί ακόμη μία ομοιότητα ανάμεσα στα αποσπάσματα. Επιπλέον το ότι οι αφηγητές των αποσπασμάτων τελικά επιζούν από την καταστροφή γίνεται φανερό και στην Ιστορία του Δούκα («Στην καταστροφή της Σμύρνης...αιχμάλωτος») και της Σωτηρίου («βγήκαμε ζωντανοί»). Τέλος, παρόμοιο στα δύο έργα είναι το σημείο όπου το εξαγριωμένο πλήθος παίρνει επιτιθέμενο την κατάσταση στα χέρια του και εκδικείται τους Έλληνες στρατιώτες («Εκεί πάλι μας περίμεναν..ρίχτηκαν απάνω μας» και «Αρπάξανε...κλειστά»).